

Xylota suecica

Svart vedblomfluga

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Diptera (tvåvingar), **Familj:** Syrphidae (blomflugor), **Släkte:** *Xylota*, **Art:** *Xylota suecica* - svart vedblomfluga (Ringdahl, 1943) **Synonymer:** *Xylota suecia* (Ringdahl, 1943), *svensk vedblomfluga*, *nordisk träblomfluga*

Kännetecken

En relativt liten, helsvart art med jämnmala baklår. Påträffas i norra Sverige i mosaiklandskap av myr- och skogsmark samt i fjällnära skogar.

Längd 8-11 mm. Hanens ögon sammanstötande. Honans panna med ett relativt smalt, i mitten nästan avbrutet puderband. Ryggsköld svart, med övervägande brun till svart (längst fram dock ljus) behåring; hos hanen kort och utstående, hos honan mycket kort och mer åtliggande. Skutell svart. Mellankroppens sidor svarta, med ljus behåring. Bakkroppen är hos båda könen oval och svart. På tergite 2 och 3 finns blanka trekantiga, metalliskt blåglänsande parfläckar. De blanka partierna har ljus behåring (vid hörnen på tergite 2 och 3 utstående, i övrigt åtliggande); övriga partier har åtliggande mörk behåring. Tergite 4 är helt svartglänsande. Hanens bakkroppsspets är ljushårig med några spridda svarta hår. Vingarna är relativt klara, och bakre basalcellen är helt täckt av mikrohår. Benen är så gott som helt svarta; dock kan skenbenen vara mer eller mindre bruna i upp till inre tredjedelen. Hanens bakre lårring har en antydning till sporre. Baklåren är inte nämnvärt förtjockade. Femuralområdet på deras översida omfattar ca 60 % av lårets längd. Det täcks av utstående, ljusa och relativt korta hår med inslag av ett fåtal lite längre hår närmast basen. Baklårets undersida har en rad av svarta borst som blir kraftigare mot spetsen. Arten är extremt lik *Chalcosyrphus jacobsoni* och *C. nigripes*, men dessa arter har både korta och långa hår på bukplåten mellan mellan- och bakhöfterna (metasternum). Den extrema likheten, i kombination med arternas sällsynthet, har bidragit till att *Xylota suecica* inte skiljdes ut förrän 1943. I fält påminner speciellt honan genom sin något ovala bakkropp även om svarta arter i släktet *Cheilisia*.

Utbredning och status

I Sverige påträffas svart vedblomfluga ganska sällsynt i norra Norrland. Drygt ett tiotal fynd under det senaste decenniet tyder dock på att arten tidigare i viss mån har varit förbisedd. Det finns dessutom fyra jämtländska fynd från perioden 1925-1972, och åtminstone fyra fynd från mitten av 1800-talet. I Pasvikdalen i norra Norge (norr om 69° N) har sju hanar och en hona påträffats. Från Finland finns tre äldre fynd från Muonio (Enontekis lappmark, 68° N) och ett från Soumussalmi (Kajanaland, 65° N) samt några fynd från trakten kring Rovaniemi (Norra Österbotten, 66,5° N) som gjordes under perioden 1974-76 i samband med studier av insekter som pollinerar hjortron. Dessutom finns sydligare fynd från Södra Savolax. I övriga Europa förekommer arten bara i norra Ryssland, bl.a. på Kolahalvön. Världsbredningen omfattar även Sibirien fram till Stilla havet.

Ringdahl fann arten i Jämtland 1925 och 1932, den återfanns där 1971 och 1972. Senaste fynden är från Västerbotten och Norrbotten.

Ekologi

Svart vedblomfluga förekommer i fjällnära barrskogar samt i orörda nordliga mosaiklandskap av myr- och skogsmarker som har inslag av gamla tallar, gran, dvärgbjörk och gråal. Den klarar av ett kontinentalt arktiskt klimat med plötsliga förändringar i vädret från dag till dag. Mycket lite är känt om artens biologi. Flugan har dock setts besöka blommor av smörblomma *Ranunculus acris* och hjortron *Rubus chamaemorus*. Flygtiden sträcker sig från andra halvan av juni till åtminstone slutet av juli. Larven har ännu inte påträffats.

De norska exemplaren togs norr om 69:e breddgraden i mosaik av tallskog, myrar och sjöar bl a på blombesök på *Ranunculus acris* och hjortron *Rubus chamaemorus* från slutet av juni till slutet på juli. Även de finska fynden synes härröra från myr- och skogsmosaikområden vid polcirkeln och norrut med inslag av mycket dvärgbjörk *Betula nana* och gråal *Alnus incana*. De besökte även här i juni/juli blommor av hjortron. Släktets larver lever i anslutning till döda eller gamla träd och beroende på art i röthål, död ved, savrinningar under bark mm. Artens larv är inte beskriven. Artens svarta färg kan tyda på att den gynnas av skogsbränder.

Hot

Arten har sannolikt påverkats negativt av modernt produktionsskogsbruk (liten andel gamla träd och död ved, skogsavvattning mm). Långsiktigt torde även ett något varmare klimat utgöra ett hot.

Åtgärder

Artens utbredning och biologi behöver utforskas innan konkreta förslag kan lämnas.

Övrigt

Namngivning: *Xylota suecica* (Ringdahl, 1943). Originalbeskrivning: *Zelima suecica*. Opusc. Entomol. 8: 23.

Etymologi: *suecica* (lat.) = svensk.

Uttal: [Ksylvóta svésica]

Litteratur

- Andersson, H. 1988. De svenska Xylotini-arterna (Diptera, Syrphidae). *Entomologisk tidskrift* 109: 129–137.
- Bartsch, H. 1995. *Check List for Swedish Hoverflies*. Järfälla.
- Bartsch, H. 1997. Efterlysta, ovanliga, förbisedda och några andra intressanta norrländska blomflugor (Diptera, Syrphidae). *Natur i Norr* 16: 69–94.
- Bartsch, H. 2001. Swedish Province Catalogue for Hoverflies (Diptera, Syrphidae). *Entomologisk tidskrift* 122: 189–
- Bartsch, H., Binkiewicz, E., Klintbjer, A., Rådén, A & Nasibov, E. 2009. *Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Tvåvingar: Blomflugor: Eristalinae & Microdontinae*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Goot, V.S. van der 1981. *De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux*. Bibl. K. Ned. Natuurhist. Ver, Amsterdam. 32.
- Hippa, H. 1968. Classification of the palaearctic species of the genera *Xylota* Meigen and *Xylotomima* Shannon (Dipt., Syrphidae). *Ann. ent. Fenn.* 34:179–197.
- Hippa, H. 1972. Some species of Syrphidae (Diptera) new to the Finnish fauna. *Ann. ent. Fenn.* 38: 187–189.
- Hippa, H. 1978. Classification of Xylotini (Diptera, Syrphidae). *Acta Zool. Fennica* No. 156. Helsinki.
- Hippa, H., Koponen, S. & Osmonen, O. 1981. Flower visitors to the cloudberry (*Rubus chamaemorus* L.) in northern Fennoscandia. *Kevo Subarctic Res. Stat* 17: 44–54.
- Hippa, H., Koponen, S. & Osmonen, O. 1981. Pollen transport and pollinating efficiency of flower visitors to the cloudberry (*Rubus chamaemorus* L.) in northern Fennoscandia. *Kevo Subarctic Res. Stat* 17: 58–66.
- Ringdahl, O. 1943. Bidrag till kännedomen om de svenska Zelima-(*Xylota*) arterna (Diptera: Syrphidae). *Opusc. ent.* 8: 19–23.
- Ringdahl, O. 1951. Flugor från Lapplands, Jämtlands och Härjedalens fjälltrakter (Diptera Brachycera). *Opusc. ent.* 16: 113–186.
- Ringdahl, O. 1954. *Katalog över Sveriges Diptera Syrphidae*. Opublicerat manuskript. Ent. Mus. Lund.
- Nielsen, T.R. 1998. Hoverflies (Dipt., Syrphidae) in the arctic Pasvik valley, Norway. *Fauna norv. Ser. B* 45: 83–92.
- Nielsen, T.R. 1999. *Check-list and distribution maps of Norwegian Hoverflies, with description of *Platycheirus laskai* nov. sp. (Diptera, Syrphidae)*. Norsk Institutt for Naturforskning. Fagrapport 035.
- Speight, M.C.D. 1989. The Council of Europe and the Conservation of Diptera. *Diptera Digest* 2: 3–7.
- Speight, M.C.D. 2000. *Species accounts of European Syrphidae (Diptera): species of the Atlantic, Continental and Northern Regions*. In: Speight, M.C.D., Castella, E., Obrdlik, P. and Ball, S. (eds.) *Syrph the Net, the database of European Syrphidae*, vol.20. Syrph the Net publications, Dublin.
- Speight, M.C.D. & Castella, E. 2000. *Range and Status data for European Syrphidae (Diptera): species of the Atlantic, Continental & Northern Regions*. In: Speight, M.C.D., Castella, E., Obrdlik, P. and Ball, S.(eds.) *Syrph the Net, the database of European Syrphidae*, vol. 21, Syrph the Net publications, Dublin.
- Stackelberg, A.A. 1921. Contributions à la faune des Syrphides (Diptera) du gouvernement de Jakutsk. *Russk. ent. Obozr.* 17 (1917-1921):139-143 (på ryska)
- Stackelberg, A.A. 1988.49. Family Syrphidae. In Bei-Benko, G. Ya. *Keys to the Insects of the European Part of the USSR, vol. V. Diptera and Siphonaptera*, Part II: 11–147. Amarind Publishing Co. New Delhi.
- Violovith, N.A. 1983. *Siberian Syrphidae*. Transl. Inst. v.Tax. Zoöl. Univ. van Amsterdam 43.

Författare

Hans Bartsch 2009 (kännetecken, ekologi, utbredning, bearbetad av Ragnar Hall, ArtDatabanken). Hans Bartsch 2001. © ArtDatabanken, SLU 2006 (naturvårdsinformation).